

Савченко А.В., завідувач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор; **Кришевич О.В.**, професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОТИПРАВНИЙ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Сьогодні корупція, яка має глобальний характер для українського суспільства, фактично проникла в усі його сфери, у т.ч. у сферу спорту. Відтак наразі неабияку актуальність набула проблема «договорняків», нечесної спортивної гри, змагань, боїв тощо. Для запобігання корупційним проявам у відносинах, пов'язаних із сферою спорту, законодавець 3 листопада 2015 року ухвалив Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» (№743-VIII), який спрямований на запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень та порушень, пов'язаних з корупцією (далі – корупційних правопорушень) у сфері спорту, визначає засади, особливості суб'єктів і заходів запобігання та виявлення зазначених порушень і усунення їх наслідків, а також відповідальність за них.

Серед багатьох особливостей зазначеного вище Закону України на особливу увагу, як уявляється, заслуговує той факт, що:

по-перше, умисне вчинення корупційного правопорушення, спрямоване на некоректні зміни ходу офіційного спортивного змагання чи його результату, порушення заборони розміщувати ставки на спорт, а також невиконання вимог законодавства щодо запобігання цим порушенням тягне, поряд з адміністративною, цивільно- правовою та дисциплінарною відповідальністю винних осіб, також і кримінальну;

по-друге, Кримінальний кодекс України (далі – КК) визнає злочином протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (ст. 369–3, розділ XVII Особливої частини КК). У контексті проблемних питань кримінальної відповідальності за окреслений вище злочин і хотілося б подискутувати далі докладніше. Незважаючи на те, що ст. 369–3 у КК з'явилася нещодавно (наприкінці минулого року), законодавець на підставі Закону України від 18 лютого 2016 року вніс до цієї статті зміни, вилучивши положення про спеціальну конфіскацію у всіх її трьох частинах. Поряд з цим в юридичній літературі з'явилися і перші коментарі до цієї статті. Наприклад, К.П. Задоя виділяє низку вагомих проблем щодо кримінальної відповідальності за злочин, передбачений аналізованою статтею, зокрема: а)

назва ст. 369–3 КК є неточною, оскільки не охоплює тип поведінки, криміналізований у ч. 3 цієї статті; б) іманентною ознакою впливу на результати офіційних спортивних змагань є мета одержання неправомірної вигоди, проте у тексті ч. 1 ст. 369–3 КК вона сформульована законодавцем як «зовнішня» щодо впливу; в) за ч. 1 ст. 369–3 КК відповідальність настає тільки за вчинення офіційних спортивних змагань, які мають бути передбачені Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, що видається неоднозначним, оскільки такий план, наприклад, не передбачає змагання Ліги чемпіонів, Ліги Європи УЄФА, чемпіонати по футболу між командами першої та другої ліг тощо; г) доволі проблемним виглядає зміст такого способу вчинення впливу на результати спортивних змагань, як підбурювання; д) невідомо що слід розуміти під «неправомірною вигодою» у цій статті, оскільки, приміром, примітка до ст. 364–1 КК, де дається визначення такої вигоди для багатьох статей розділу XVII Особливої частини КК, не згадує про ст. 369–3; е) недолуго вирішені питання про суб'єкт злочину в ст. 369–3 КК; ж) заслуговує на критику вказівка на таку кваліфікуючу ознаку цього злочину, як вчинення протиправних дій щодо офіційних спортивних змагань неповнолітніх; з) зміст об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172–9–1 КУпАП та злочину, передбаченого ч. 3 ст. 369–3 КК, викладений за допомогою відмінних формулювань.

Однак, перелік наведених вище проблемних питань щодо кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 369–3 60 КК, можна було б продовжити. На наш погляд, слід зупинитися на наступних проблемних питаннях.

Насамперед сама побудова ст. 369–3 КК є досить складною для правозастосування. Так, вчинити злочин, передбачений ч. 3 ст. 369–3 КК, необхідно порушуючи заборону розміщення ставок на спорт, вчиняючи відповідні маніпуляції та одночасно одержуючи в результаті цього неправомірну вигоду у відповідному розмірі. До того ж, уявляється, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (частини 1 і 2 ст. 369–3 КК) – це багатооб'єктний злочин. Якщо його основним безпосереднім об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують правильну (належну) діяльність з приводу формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту, тобто діяльність у сфері спорту в частині непідкупності службових та інших осіб, фінансування їх виключно у порядку, встановленому законодавством, то додатковим факультативним – нормальний розвиток неповнолітніх.

Спірним є те, що саме необхідно вважати предметом цього злочину. Однозначно, що ним є неправомірна вигода. Але яке її співвідношення зі ставкою, про яку, наприклад, йдеться у ч. 3 ст. 369–3 КК? До речі, виділяючи у ч. 3 аналізованої статті окремий склад злочину, законодавець пов'язує кримінальну відповідальність з одержанням неправомірної вигоди виключно у розмірі, що перевищує двадцять мінімальних заробітних плат, проте далі цього не йде та не передбачає подальшу диференціацію такої

відповідальності, наприклад, не поєднуючи її з одержанням такої вигоди у значному, великому та особливо великому розмірах (хіба у когось є сумніви в тому, що у випадку спортивної корупції може йтися про колосальні гроші навіть у межах однієї протиправної дії?).

Далі. Абсолютно різним, залежно від форми вчинення суспільно небезпечного діяння, є момент вчинення цього злочину у ч. 1 ст. 369–3 КК. Наприклад, якщо йдеться про «вступ у змову», то у такому випадку склад аналізованого злочину є усіченим, тобто закінченим з моменту підготовчих дій, зважаючи на конструкцію готування у ст. 14 КК. У такому разі не вимагається, щоб були вчинені які-небудь інші дії, зокрема безпосереднє одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи.

Не зовсім коректно викладена й примітка до ст. 369–3 КК, де йдеться про «суб'єкта правопорушення в цій статті», замість «суб'єкта кримінального правопорушення в цій статті». Не врахував законодавець у переліку кваліфікуючих ознак аналізованого злочину і такі типові з них, як «вимагання неправомірної вигоди», «попередня змова групи осіб», «організована група», тощо.

Загалом варто підсумувати, що застосування на практиці ст. 369–3 КК може мати неабиякі складнощі. Не виключаємо, що «зацікавлені» особи можуть використовувати положення цієї статті у своїх власних справах, безпідставно звинувачуючи інших у протиправному впливі на результати офіційних спортивних змагань, навіть коли ніякого кримінального правопорушення не відбулося. В іншому випадку можливо, що ця норма може потрапити до розряду «мертвих» через складні процедури доведення вини суб'єкта злочину. Припускаємо, що незабаром аналізована норма може бути піддана окремим коригуванням з боку законодавця. Кириченко О.А.,